

دستگاه فیلمسازی انگلیس چگونه ملکه را قدرتمند و عادل نشان می دهد

ام آی ۲

میلاد جلیل زاده

خبر نگارگر وه فرهنگ

چند روز بعد از مرگ میخائیل گورباچف، آخرین رهبر اتحاد جماهیر شوروی و عامل سقوط و فروپاشی آن، مرگ الیزابت دوم، ملکه انگلستان هم فرارسید. تاثیرات سیاسی این رویدادها البته اگر مرگ گورباچف هم مثل مرگ الیزابت تاثیر خاصی داشته باشد، محل بحث های مختلفی قرار گرفتند و غیر از آن به بهانه چنین رویدادهایی، بخش هایی از تاریخ بازخوانی شد. گورباچف درحالی از دنیا رفت که در روسیه هیچ محبوبیتی نداشت و او را عامل تحقیر یک امپراتوری می دانستند. اگرچه او در سال های آخر عمرش چیزهایی نوشت که به اشتباه بودن رفتارهای منجر به فروپاشی اعتراف می کرد و بعدها در جنگ روسیه با اوکراین، به اقدامات تحریک آمیز ناتو اشاره داشت و اگرچه دولت روسیه با وجود اختلاف ۱۸۰ درجه ای با کسی مثل او در مثنی و رفتار، احترامش را نگه داشت و حتی یک دقیقه سکوت در افتتاحیه جشنواره فیلم مسکوه به احترام مرگ میخائیل گورباچف یکی از نمونه های این تشریفات بود. اما مرگ گورباچف، مرگ نمادین یک دوران بود. الیزابت دوم، ملکه انگلستان هم همین وضع را درحالی داشت که همچنان بر سر قدرت نشسته بود. روی کار آمدن او هم زمان بود با افول امپراتوری انگلستان و ادامه کار این رژیم در سایه عموزاده های آمریکایی. از این پس هم بدون چنین فردی ممکن است بریتانیا در معرض خطر تجزیه قرار بگیرد و این قضیه به عموزاده های آمریکایی شان هم صدماتی وارد کند. از این جهت الیزابت جنبه نمادینی دارد که دقیقاً برعکس گورباچوف است. رفتن یکی یعنی مرگ نماد افول و فروپاشی و رفتن دیگری یعنی مرگ آخرین سدی که در برابر فروپاشی و افول قرار داشت. این نوع شخصیت ها بسیار برای قصه پردازی، خصوصاً در سینما می توانند جذاب باشند اما لازمه اش آزادی بیان است که به رغم ظاهر سازی های متنوع، چنین اجازه ای عمدتاً داده نمی شود. البته نکته اینجااست که سانسور در این نوع کشورها به شکل مهندسی شده و ظریفی انجام می گیرد و معمولاً یک دست نامرئی، پلان ها یا کلمات را قیچی می کند. مثلاً فیلم های زیادی تا به حال درباره خانواده سلطنتی انگلستان در سینمای این کشور و سینمای آمریکا ساخته شده اند که به علو مشخص ملکه الیزابت اول، پادشاه هنری ششم و شش همسرش و ملکه الیزابت دوم، برترکارترین شخصیت هایی بوده اند که در این فیلم ها به نمایش درآمده اند. البته اعضای دیگر خانواده سلطنتی هم مشمول این قاعده شده اند. مثلاً زندگی شاه جورج سوم در سال های آخر عمرش که نقل می شود به جنون دچار شده بود، در فیلم «جنون شاه جورج» یا لکت زبازن جورج ششم در ابتدای تنش های مربوط به جنگ جهانی دوم بین آلمان و انگلستان و هنگامی که هیتلر بهترین نطق ها را می کرد، در فیلم «سخنرانی پادشاه» ازجمله این فیلم ها هستند. شاید در این فیلم ها به سبک کارهای غیرظریف و کاملاً سفارشی در بعضی از دیگر نقاط جهان، چهره ای بی عیب و نقص و مقدس از خاندان سلطنتی نشان داده نشده باشد و حتی گاهی ضعف های جسمی و روحی آنها به نمایش دربیاید اما در هیچ کدام از این آثار چهره منفی و مضری از این افراد نشان داده نشده است. آنها حتی در مواقعی که دارای یک ضعف جسمی و روحی نمایش داده می شوند، به نوعی نمادی از یک ملت هستند و فیلم ها روی این مدار حرکت می کنند که تلاش افراد خانواده سلطنتی برای غلبه بر این ضعف ها، با هم ذات پنداری توده مخاطبان همراه شود. مثلاً فیلم سخنرانی پادشاه یک فیلم انگیزشی برای تمام جامعه که جهت غلبه بر ضعف ها و به دست آوردن اعتماد به نفس توصیه می شود، از زیبایی شده است. اگر می خواهیم ببینیم که آیا نمایش چنین تصاویری به معنی آزادی بیان است یا نه، بد نیست به موردی که با ذائقه ساکنان کاخ باکینگهام هم خوان نبود، نگاه کنیم. چندوقت پیش بود که وزیر فرهنگ انگلستان از تنفلیکس درخواست کرد در ابتدای سریال «تاج» لیبلی اضافه کند که نشان دهنده داستانی بودن این سریال باشد، که این شبکه گفت برنامه ای برای انجام این کار ندارد. اولیور دودون، وزیر فرهنگ انگلستان در مصاحبه با دیلی میل این مساله را مطرح کرده و گفته بود این نگرانی وجود دارد که نسلی از مخاطبان تصور کنند این رویدادها واقعی بوده اند، نه داستانی. البته تنفلیکس هم عنوان نمی کرد که قصد حرمت شکنی درباره

در بار سلطنتی جزیره را دارد و سخنگوی آن به وراثتی گفت: «ما همیشه «تاج» را به عنوان یک اثر نمایشی ارائه کرده ایم و مطمئن هستیم مخاطبان ما می دانند که با اثری داستانی مواجه هستند که براساس رویداد های تاریخی ساخته شده است، به همین دلیل ما برنامه ای برای اضافه کردن یک لیبیل هشدار دهنده نداریم و نیازی هم به این کار نمی بینیم.» این درحالی است که دودن نامه ای خصوصی هم برای تنفلیکس ارسال کرده بود تا درباره اهمیت این موضوع تاکید کند. این نامه عمومی نشده و تنفلیکس هم به صورت خصوصی پاسخ آن را داده است. همین پیگیری ها نشان می دهد حکومت انگلستان تا چه حد روی تصویری که از خاندان سلطنتی در سینما و سریال ها نمایش داده می شود حساس است. درعین این حال، الیزابت در فیلم ها و مستندهای زیادی حضور داشت که غالباً تحت نظارت خود او یا نهادهای تحت امرش ساخته شدند. اودر ۶۳۰ سریال تلویزیونی یا فیلم داستانی مستند که عمدتاً انگلیسی زبان بودند حضور آرشویی داشت. جالبتر اما آن است که او در ۲۷۲ اثر حضور داشت که این حضور آرشویی نبود. موضوعات این آثار هم بسیاری از اوقات مستقیماً سیاسی نبودند و مثلاً چند مستند فوتبالی را می توان در این فهرست بلند و بالا دید. در تیتراژ ۱۸ فیلم از ملکه الیزابت دوم تشکر شده و او غیر از خطابه هایی که در سال های ۲۰۱۳ و ۲۰۲۰ مقابل دوربین قرائت کرد، سال ۲۰۱۹ نویسنده مستندی درباره جشن کریسمس در کاخ خودش هم بود. او سال ۲۰۰۶ در جشن بزرگ کودکان در کاخ باکینگهام به همراه همسرش فیلیپ در نقش های خودشان جزء بازیگران و اجرا کنندگان جشن بودند. چه سیازنده فیلم های سینمایی که کسی در آنها نقش ملکه را بازی کرده و اساساً موضوع پرنسس دایانا، چیزی که مورد علاقه تشریفات و رسانه های زرد دست راستی است، یکی از اصلی ترین موضوعاتی بود که پای ملکه را به داستان های سینمایی می کشاند. اما آیا فیلم هایی راجع به دخالت او و سازمان های تحت امرش مثل MI۶ در امور سیاسی کشورهای مختلف ساخته شده است؟ هرگز. تصویر ملکه در سینما طبیعتاً به دلیل تسلط بالای آمریکا و انگلستان بر ساختار سینمای جهان هرگز نتوانست چنانکه بایسته است از قالب مدنظر آنها بیرون بزند. خط قرمز بزرگ نمایش ملکه به عنوان مداخله گر در امور دیگر کشورها و غارتگر ثروت آنهاست و گر نه با مقداری مانع و دست انداز مجاز هستید که سر به سر ماجرای زرد دایانا بگذارید یا طعنه هایی شبه سیاسی و خالی از خطر بنیادین، به ملکه و خاندان سلطنتی بپرا نید. حتی وقتی در آخرین سال های عمر و حکومت الیزابت به نقش او در کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ اشاره می شود، شخص او را سفیدشویی می کنند و در ضمن، اشتباه بودن این کار را نه به دلیل ضایع شدن حقوق یک ملت دیگر، یعنی ایران، بلکه از منظر منافع خود انگلستان و آمریکا بررسی می کنند. نگاهی انداخته ایم به چند مورد منتخب سینمایی و تلویزیونی که درباره زندگی این زن دیکتاتور ساخته شده اند. دیکتاتوری که هرگاه می خواستند جایگاه غیرانتخابی او را توجیه کنند، می گفتند دارای مقامی تشریفاتی است و هرگاه که پای دفاع از دستاوردهای واقعی یا جعلی انگلستان مثل حفظ محیط زیست به میان می آمد، به نقش او به عنوان یک رهبر اشاره می شد. او به واقع یک مقام تشریفاتی نبود و قدرت بسیار بالایی داشت؛ هر چند بخش دیگری از نظام اجرایی انگلستان انتخابی است اما حق انتخاب تا جایی بوده که وجود ملکه را نفی و انکار نکند. تنها با این نگاه واقع بینانه است که می شود از سیمای کلی ملکه در سینما و تلویزیون یک برداشت تحقیقی درباره هژمونی رسانه ای باکینگهام و تاثیر آن بر افکار عمومی داشت.

سریال تلویزیونی «ملکه»

داشت. چارلز سوم پس از فوت همسر اول رابطه اش با کامیلا را اعلنی کرد. چارلز سوم در سال ۱۹۸۱ با دایانا شاهدخت ولز ازدواج کرد. زندگی پرنسس دایانا با حواشی زیادی همراه بود که بخش مهمی از آن در فصل چهارم سریال تلویزیونی تاج آمده است. زندگی چارلز سوم و دایانا بیش از ۱۰ سال دوام نیاورد و از سال ۱۹۹۲ جدای از هم زندگی کردند. در همین حال چارلز نیز مجدداً رابطه اش را با کامیلا آغاز کرد و بعدها هم به داشتن رابطه عاشقانه با کامیلا اعتراف نمود. پرنسس دایانا در سال ۱۹۹۵ در یک برنامه تلویزیونی در بی بی سی پرده از نگرانی ها و مشکلات درونی خانواده برداشت و از فشارهای رسانه ای و اجتماعی که بر وی بود گلایه کرد. وی علت به وجود آمدن این مشکلات را کامیلا پارکر بیان کرد و گفت که در این ازدواج سه نفر حضور داشتند. وی همچنین چارلز را در مورد این مساله مقصر دانست. به همین خاطر کامیلا از شهرش جدا شد. این موجب دشمنی بیشتر دایانا و کامیلا شد. سرانجام دایانا و چارلز در ۲۸ اوت ۱۹۹۶ با پیشنهاد ملکه رسماً از هم طلاق گرفتند. قصه های فصل چهارم در فاصله ۱۹۷۹ تا اوایل دهه ۱۹۹۰ می گذرد. فصل اول این مجموعه تلویزیونی در ۴ نوامبر ۲۰۱۶، فصل دوم ۸ دسامبر ۲۰۱۷ و فصل سوم ۱۷ نوامبر ۲۰۱۹ از تنفلیکس منتشر شد. فصل چهارم نیز ۱۵ نوامبر

۲۰۲۰ انتشار یافته است. همچنین فصل پنجم آن هم برای پخش در سال ۲۰۲۲ پیش بینی شده است. از آنجایی که سریال تاج ماجراهای دوره های تاریخی مختلفی را از اواسط قرن بیستم تا اوایل قرن بیست و یکم را پوشش می دهد، بازیگران مختلفی برای ایفای نقش هر شخصیت در دوره های زمانی مختلف انتخاب شدند. این مجموعه یکی از پرهزینه ترین سریال های شبکه تنفلیکس است و با وجود اینکه منتقدان از آن راضی بودند اما داستان و روایت های تاریخی فصل چهارم به بعد با نقدهای تندمورخان همراه بود. سالی بدیل اسمیت، مورخ نامدار بریتانیایی که چندین کتاب پیرامون خانواده سلطنتی بریتانیا به رشته تحریر در آورده درباره این سریال گفته است: «برفصل های ابتدای سریال چون دوره های پراکنده ای را نشان می دهند خرده ای نمی توان گرفت. ولی این تاریخ و وقایع متأخر است که مشکل ساز شده است. بنابراین نادرست تصویر کردن این دوره واقعا می تواند دردناک باشد.» به دنبال برخی واکنش های منفی نسبت به فصل چهارم، اولیور داون، وزیر فرهنگ بریتانیا پیشنهاد کرد که سازندگان سریال تاج باید در ابتدای هر قسمت بنری را نمایش دهند و از خود سلب مسئولیت کرده و به بینندگان هشدار دهند که شاهد نسخه ای داستانی از وقایع تاریخی هستند. در

همین حال، شاهزاده هری که چند سالی است از خانواده سلطنتی بریتانیا کاملاً جدا شده، در مصاحبه ای که ماه گذشته در برنامه گفت و گوئی شبانه «آخر شب با جیمز کورن» انجام داد، در بخشی گفت که با نمایش این سریال از خانواده سلطنتی اصلاً مشکلی نداشته است. شاهزاده هری هم اتفاقاً گفت که هر اثر داستانی نمی تواند صدربه رخ داده های واقعی وفادار باشد.

فیلم سینمایی «ملکه» (The Queen)

فیلم سینمایی ملکه دومین هم کاری استیون فریزر (Stephen Frears) و پیتر مورگان (فیلمنامه نویس) پس از فیلم تلویزیونی شان، معامله (۲۰۰۳) است که آن هم بازسازی نوعی «معامله» بین بلر و گوردون براون در باب تقسیم قدرت در صورت برنده شدن حزب کارگر در انتخابات بود. داستان فیلم ملکه با خبر پیروزی حزب کارگر در انتخابات آغاز می شود. ملکه توصیف دراماتیزه وقایعی است که در فاصله یک هفته پس از مرگ پرنسس دایانا اتفاق افتاد و ماجراها از دیدگاه اعضای مختلف خانواده در بار انگلستان و تونسِ بلر، نخست وزیر- که تازه انتخاب شده بود- تعریف شده است.

پیتر مورگان (Peter Morgan) نویسنده بریتانیایی پیش از اینکه سراغ مجموعه تلویزیونی تاج برود، فیلم سینمایی ملکه را در سال ۲۰۰۶ نوشته است. این فیلمنامه نویس انگلیسی متولد دهم آوریل ۱۹۶۳ در لندن است و از سال ۱۹۸۸ وارد دنیای سینما شد و بیشتر با نویسندگی فیلم ملکه و سریال تاج شناخته می شود. او همچنین سابقه نویسندگی آثاری همچون فراست انیکسون، شتاب، دختر دیگر بولین، یونایتد نفرین شده و آخرت را در کارنامه هنری خود دارد. فیلم سینمایی ملکه، اولین فیلمی بود که الیزابت دوم را به عنوان موردی برای مطالعه روانشناختی در نظر گرفت.